

Profesor Franček Kovačec

prof.dr. Jože Hlebanja

Franček Kovačec inženir strojništva in elektrotehnike, diplomiral je na TV v Brnu leta 1935 in 36. Leta 1945 je bil prvi tehnični direktor Tovarne avtomobilov in motorjev TAM v Mariboru in postal leta 1946 izredni profesor na takratnem Oddelku za strojništvo Tehniške fakultete v Ljubljani. Zaradi njegovega ustvarjalnega dela, sooblikovanja študija strojništva in vzgoje inženirjev nove - povojne generacije, mu je Univerza v Ljubljani podelila naziv "zaslužni profesor".

V času po osvoboditvi je bilo razmerje do strojne industrije v gospodarski politiki Slovenije bistveno ugodnejše od današnjega. To lahko ponazorimo s takratnim, iz ostankov nemške tovarne letalskih delov, uspešnim nastajanjem TAM-a, nasproti današnji "razprodaji TAM-a po delih". Leta 1945 je bila dežela porušena, strokovnjakov je bilo malo, toda prebivalstvo je imelo močno voljo obnoviti to, kar je ostalo po razdejanju med štiriletno vojno. Obnove dežele in gradnje novega gospodarstva so se udeležili tudi številni profesorji ljubljanske univerze, med njimi tudi prof. Kovačec. Gradili so se novi tovarniški objekti, železarne, hidroelektrarne, ceste, obnavljale so se železnice, gradila so se pristanišča itn., za vse ta področja pa so bile potrebne različna strojna oprema in zahtevne transportne naprave. Veliko število teh je zasnoval in projektiral prof. Kovačec, večji del pa so jih izdelali v Metalni v Mariboru. Montirali so jih, potem pa so obratovale ali še obratujejo v raznih krajih nekdanje Jugoslavije. Razvijal je take rešitve, ki so bile tehnično in ekonomsko primerne za takratne skromne proizvodne zmogljivosti. Skrbno je spremljal realizacijo svojih zamisli v proizvodnji in skupaj s tehnologji iskal nove možnosti za izdelavo čedalje bolj zahtevnih konstrukcij. Tako je posredno prispeval tudi k razvoju in uvajanju novih tehnologij, predvsem na področju varjenih jeklenih konstrukcij in tehnologije varjenja. Njegove tehnične rešitve so bile izvirne in popolne glede obratovalnih zmogljivosti. Ne samo v Sloveniji, temveč v vsem nekdanjem jugoslovanskem prostoru so bile njegove konstruktivne rešitve dolgo časa za zgled konstrukterjem v številnih tovarnah investicijske opreme.

Študij strojništva je leta 1945 šele nastajal, z njim so se na novo oblikovale tudi študijske usmeritve in študijski predmeti. Prof. Kovačec je

osnoval predmete s področja transportnih naprav, jeklenih konstrukcij ter kmetijske mehanizacije, ki so še vedno vsebina sedanjih študijskih programov. Pri konstrukcijskih vajah je veliko in neposredno sodeloval s študenti. Pri njegovih konstrukcijskih vajah so bili študentje soudeleženi pri iskanju rešitev, ki so bile uporabne za prakso. Bile so dobro organizirane, študentje so se naučili konstruirati in reševati konkretne tehnične probleme. Usposobili so se, da so pridobljeno znanje lahko uporabili takoj, ko so prevzeli odgovorna mesta v praksi. Številni njegovi študentje so postali vodilni projektanti in nosilci razvoja strojne industrije Slovenije. Slovenska gradnja strojev je postala uspešna zaradi njihovih izvirnih tehničnih rešitev strojev in naprav, ki so jih slovenska podjetja izdelala za domače in tuje tržišče. Prof. Kovačec je bil odličen konstrukter in je s svojim znanjem, delom in zgledom veliko prispeval k vzgoji cele generacije konstrukterjev. Zato mu upravičeno priznavamo očetovstvo slovenske konstrukterske dejavnosti.

Zasl. prof. Franček Kovačec (1910 - 1983)
Visokošolski učitelj 1946 - 1980

Prof. Kovačec je bil pristen Slovenec, doma iz Slovenskih goric, poštenjak, dobrovoljen in izredno delaven. V povojnih letih se je njegov delavni dan

Avtor sestavka prof.dr. Jože Hlebanja je zaslužni profesor Univerze v Ljubljani. Prof.dr. Hlebanja je bil eden prvih asistentov prof. Kovačeca, njegov dolgoletni sodelavec in njegov naslednik za področje konstruiranja strojev. Je redni profesor Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani. Sedaj je upokojen.

začel tako kakor na kmetih v času košnje, ob štirih zjutraj in je trajal pozno v noč. Pogosto so bile nedelje in prazniki enaki delavniku. Temu ustrezno so bili tudi uspehi veliki, ki se jih je znal veseliti in tudi proslaviti. Tradicionalne so bile proslave diplom, ki so bile velikokrat povezane s posameznimi projekti. Bile so vesele in prisrčne, nazdravljali so z vinom, ki ga je sam pridelal. Rad je imel slovensko zemljo, posebno svojo Štajersko. To je na številnih proslavah izražal s pesmijo in besedo. Zelo slikovito je znal primerjati življenje človeka z dogajanjem v naravi. Ravnal se je po načelu, da zemlja vrača toliko, kolikor se zanjo potrudiš, da je treba sejati v zorano njivo, da iz semena nastane sad in iz grozdja se pridelava vino. Vino je cenil kot dar rodne zemlje, sonca in trdega dela. To je pogosto ponazoril s pesmijo "En starček je živel ...", ki jo je doživeto zapel skoraj na vsaki proslavi. Kritiko je znal izraziti v prisposodbi, npr. nekoč je novoletnem srečanju napol za šalo napol za res, stanje na fakulteti ponazoril s kalnim tolmunom, v katerem ščuka in ščuvec delata med ribami red, na ščuki primeren način. Kritika je bila usmerjena na takratnega dekana. Rad je proslavljal s prijatelji. Za svojo 65-letnico je npr. priredil pogostitev skoraj

vsega fakultetnega kolektiva in prijateljev v takratnem domu poslancev na Puharjevi ulici. Uvodoma je s projekcijami diapozitivov predstavil svoj obširen opus konstrukcijskih dosežkov. Pri vsaki sliki je omenil sodelavce, ki so pri tistem projektu sodelovali. Na koncu pa je pokazal še svojo sliko, kako drži tri hčerkice v naročju, ter rekel: "Vidite, tole pa mislim, da sem čisto sam napravil", pozdravili so ga s prisrčnim aplavzom.

V svetu je strojna industrija odlojučoča nosilka tehnološkega razvoja, v Sloveniji pa hira. Veliko tega, kar so povojne generacije skozi desetletja zgradile, je zaradi neustrezne politike v nekaj letih propadlo. Vzpon in padec slovenske gradnje strojev nazorno kaže že omenjeni nastanek in propad TAM-a. Pa vendar življenje uči, da vsakemu padcu sledi nov vzpon. Želja in sposobnost pridobiti znanje, ki so ga ustvarili starejši, in iz njega ustvariti novo, sta pri nadarjenih mladih študentih vedno navzoči. Potrebe po strojih za nove tehnologije se povečujejo. Zato smemo upati in pričakovati, da bo mladi rod Slovenije zmožni zagon strojne industrije, kateri so temelje položili prvi profesorji strojništva Univerze v Ljubljani, med njimi je bil tudi prof. Kovačec.